

Wanuna wa Vhoroso

Xi hlamuseriwa nakambe hi Kiera-Lee Hayes
Mikombiso hi Vian Oelofsen

Dyambu a ra ha ku pela. Vandyangu wa ka Smith a va tshamile ehandle va ri karhi va tiphina hi risema ra ku oxiwa ka vhoroso.

“Tatana! Ndzi kombela mi hatlisa!” ku vula Hayley hi ku karhateka.
“Ndzi twa ndlala swinene!”

“Hi leyi!” ku vula tatana endzhaku ka nkarhinyana loko a nyika Hayley maqhatha mambirhi ya vhoroso leyi a yi lukalukiwile. A yi fana na xinunani.

“Wanuna wa vhoroso!” ku vula mana wa yena a ri karhi a hleka.
Hayley u pfurile nomo wa yena a luma leyikulu.

“Hayi!” ku rila rito lerikulu. “U nga ndzi dyi!”

Hayley u tlurile kutani tshika Wanuna wa Vhoroso.

“Wena ... u kota ku vulavula!” a hlamarile.

“Ina na vulavula!” Wanuna lotsongo u yimile a ti dzudza. “U nge ndzi dyi!”

“Kambe mina ndza fa hi ndlala!” Hayley a vilela.

Wanuna wa Vhoroso u langutile vanhu lava a va tshamile ehandle, kutani a tsutsuma na ndyangu kutani a phohla hi nyanghwa!

“N’wi khomeni!” ku huwelela Hayley.

Ndyangu wa ka Smith wu landzelerile Hayley ku ya enyangweni na ku tsutsuma epatwini va hlongorisa Wanuna wa Vhoroso. Va hundzile ndyangu wun’wana lowu a wu lola mbyana milenge.

“Mi ya kwihi?” ku vutisa tatana.

“Hi ringeta ku hlongorisa Wanuna wa Vhoroso! Hi pfuneni!” ku vula Hayley.

Kutani, ndyangu wa Smith na ndyangu lowun’wana na mbyana ya vona va tsutsumile va ringeta ku vona wanuna lotsongo ku ri u kwihi.

Loko va ha jika na patu, va kumile muxavisi wa mihandzu loyi a mbarile duku ra wasi leri a ri ri na muhlovo wo tshwukelanyana, na ku va swirhendzevutani. Hayley u n’wi huwelerile a kombela ku pfuniwa kutani muxavisi wa mihandzu u nghenelerile eku hlongoriseni ka Wanuna wa Vhoroso. Hi nkarhi wolowo Wanuna wa Vhoroso a sungula ku yimbelela:

*“Va nge ndzi khomi,
Hambiloko va nga ringeta kanjhani,
Ndzi tsutsuma ku va hundza
Loko ndzi ri karhi ndzi tsutsuma!”*

“Hip! Hip!” Muxavisi wa matsavu u kale a thuka loko hanci ya mpungha leyi a yi koka xikalichani xa khale yi ta hi le ndzhaka yena.

“Hi hlongorisa Wanuna wa Vhoroso,” a hlamusela muchayeri wa xikalichani.

“Mi nga famba na hina hi xikalichani,” a nyikela.

Endzhaku thekisi ri yima kwala tlhelo ekhonweni. Vanhu vo hlayanyana va huma endzeni kutani muchayeri a huwelela hi fasitere, “Patu ra Peninsula! Tanani, tanani a hi fambeni!”

Hayley u jikile a languta vanhu hinkwavo lava a va n'wi sarile endzhaku, "Hatlisani! Vonani – hi leyi thekisi!"

"Xana hi nga famba hi thekisi ra wena? Hi hlongorisa Wanuna wa Vhoroso!" Hayley a byela muchayeri wa thekisi.

"Nghenani," ku vula muchayeri. "Ndzi ta n'wi sala endzhaku!" Un'wana na un'wana u nghenile endzeni ka thekisi kutani va suka va famba.

Hi nkarhi walowo Wanuna wa Vhoroso a sungula ku yimbelela risimu rin'wana:

*"Tihanci na mathekisi,
Vanhu na timbyana,
Ndzi ta tsutsuma ndzi baleka,
Eka madyilo lawa ya makolo!"*

Ku nga ri khale a va fike eRondevlei. Hi nkarhi lowu, Wanuna wa Vhoroso lotsongo a tsutsuma switsongo, hanci a yi tsutsuma hi ku hatlisanyana naswona thekisi a ri nga jiki kahle etikhonweni. Kambe hinkwavo a va ha ri ku fambeni.

Loko va fika eNtangani wa Vuhlayiselo bya swa Ntumbuluko wa Rondevlei Wanuna wa Vhoroso a ha tsutsuma, thekisi na xikalichani swi sale endzhaku.

"Yimani! Mimovha a yi pfumeleriwi!" ku vula murindzi. Un'wana na un'wana u chikile a tsutsumela ku nghena enyangweni wa ntanga loko va ri karhi va huwelela Wanuna wa Vhoroso.

"Mi fanele ku hakela!" ku bokoloka murindzi, kambe ku hava na un'we loyi a n'wi tweke. Kutani, murindzi u khiyile nyawngwa a sungula ku va hlongorisa.

U va kumile va yimile enambyeni lowukulu. Wanuna wa Vhoroso a huwelela mpfuvu, "Hatlisa! Ndzi pfuni ndzi baleka!"

"Khandziya enhlaneni," ku vula mpfuvu. Un'wana na un'wana u langutile loko mpfuvu yi ri karhi yi hlambela ku ya etlhelweni lerin'wana ra nambu na Wanuna wa Vhoroso enhlaneni.

Loko va ri ekusuhi na tlhelo lerin'wana loko va tsemakanya nambu, mpfuvu yi ku eka Wanuna wa Vhoroso, "U ta tsakama. Hikwalaho ka yini u nga khandziyi enhan'wini ya mina?"

Wanuna wa Vhoroso u endlile tano loko va ya emahlweni va tsemakanya nambu.

"Mati ya entile! Khandziya enhlokweni!" ku vula mpfuvu.

Wanuna wa Vhoroso u tlurile a ya enhlokweni ya mpfuvu. U va tatayisele voko hi ku va hlekula loko va ha yimile eribuweni lerin'wana ra nambu na ku sungula ku yimbelela:

*“Tihanci na mathekisi,
Tihanci na timbyana ...”*

Ntlawa wa vanhu lava a va twa ndlala va langutile Wanuna wa Vhoroso, kambe ku languta ka vona ku hundzukile mahlo lawa hlamaleke na milomo yi lo gabaa! Wanuna wa Vhoroso u jikile ku ta vona leswi va langutaka swona ...

Jovo! Hi nkarhi walowo gama ri fikile kwala ri mita Wanuna wa Vhoroso xikan'we!

“Hayi khona!” ku vula Hayley. “Swakudya swa mina swo fihlula swifambile!”

••••• ENDLA VUTUMBULUXI! •••••

- Dirowa xifaniso xa xiphemu lexi u xi rhandzeke eka ntsheketo lowu. Kutani, engetela marito yo vulavula eka xi wanuna hatwa xa wena eka xifaniso. Kopa marito ya xi wanuna hatwa ku suka eka ntsheketo ku ya eka marito ya xivulavuri na/kumbe ku tsala marito lawa u ehleketaka leswaku a nga va a ya vurile.

Wanuna wa Vhoroso

Xi hlamuseriwa nakambe hi Kiera-Lee Hayes • Mikombiso hi Vian Oelofsen

Xifaniso

Dirowa xifaniso xa xiyenge xa ntsheketo lexi ku tsakisaka ngopfu. Ivi u tsala bolo ya marito ya mutlangi ha un'we eka xifaniso xa wena. Kopa marito ya mutlangi eka ntsheketo ivi u ma hoxa eka bolo ya marito naswona/kumbe u tsala marito lawa u ehleketaka leswaku u le ku ma vuleni.

Ku Hlaya

Vana muxopaxopi wa ntsheketo! Langutisa ntsheketo. Xana u nga kuma:

- ★ mavito ya swiharhi swa mune
- ★ marito mambirhi lama kombisaka nhlayo
- ★ marito manharhu lama kombisaka mivala
- ★ tindlela ta mune to hambana leti vanhu lava nga eka ntsheketo va fambaka

Ku Tsala

Hlaya tinsimu timbirhi leti Wanuna wa Vhoroso a ti yimbelelaka eka ntsheketo, ivi u tsala risimu rin'wana leri a nga ri yimbelelaka eka xiphemu xin'wana xa ntsheketo – hi xikombiso, loko a manyukuta a nghena ehansi ka gede ya Smith kumbe loko a tsutsumela eRondevlei Nature Reserve.

Ntirho wa vutshila

Teka swiphemu swimbirhi swa maphephahungu u swi hlanganisa u swi somba leswaku u tiendlela Wanuna wa Vhoroso wa wena. N'wi pende a va buraweni ivi u n'wi namarheta mahlo ni nomu.

Encenyeta

Hlaya ntsheketo hi rito ra le henhla naswona sweswi yimbelela tinsimu leti Wanuna wa Vhoroso a ti yimbelelaka swin'we ni risimu leri wena u ri tsaleke.

